

Informe sobre comportaments d'espectadors en competicions escolars¹

- Campanya de difusió dels valors de l'activitat esportiva en edat escolar -

Jaume Cruz (UAB)

Mercè Boixadós (UAB)

Julio Figueroa (UAB)

Miquel Angel Rodriguez (UAB)

Miquel Torregrosa (UAB)

Lourdes Valiente (UOC)²

Grup D'estudis de Psicologia de l'Esport (UAB)

---

¹ Informe promogut per la Taula de l'Educació Física i Esport en edat escolar de la Ciutat de Barcelona i patrocinat per la Direcció d'Esports i l'Institut d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona.

² Els autors agraeixen la col·laboració desinteressada dels becaris Agnès Alonso, Julieta Combes, Sebastian Fernández, Lucia Goiri, Marcela Herrera, Miguel Lòpez i Cesca Riera en l'administració de qüestionaris i les facilitats donades pel Consell de l'Esport Escolar de Barcelona (CEEB) per a la realització del treball de camp.

Durant els darrers anys del segle XX hi ha hagut un debat sobre l'eventual contribució de la pràctica esportiva a l'educació dels nois i noies. Aquest debat s'ha desenvolupat tant en la vessant social com acadèmica. En ambdós casos han aparegut postures, més o menys fonamentades, argumentant, tant a favor de que l'esport és un excel·lent marc per contribuir a l'educació dels nois i noies (mitjançant la transmissió de valors, actituds i comportaments positius), com que l'esport és un mal entorn ja que es limita a reproduir els models competitius de l'esport professional.

A mig camí entre aquestes concepcions, trobem els que argumentem que l'esport no és intrínsecament bo ni dolent pel desenvolupament moral dels nois i noies que el practiquen, i que el fet que contribueixi o no a la seva educació, dependrà de l'orientació que li donin els adults implicats en l'esport :organitzadors, tècnics, pares, àrbitres, etc. (Boixadós i cols.,1998; Cruz i cols, 1996)

Dins d'aquest marc el *Grup d'Estudis de Psicologia de l'Esport de la Universitat Autònoma de Barcelona* (GEPE) ve desenvolupant des de finals dels anys 80 diferents programes de recerca aplicada amb l'objectiu genèric de proporcionar als adults implicats en l'esport per a joves eines concretes que contribueixin a millorar l'enfocament educatiu del mateix. Així, en una primera fase s'han desenvolupat recerques analitzant l'estil educatiu dels entrenadors de diferents esports i la percepció que els esportistes tenen d'ells (Cruz, 1994; Boixadós i Cruz, 1998; 1999). Un cop la recerca proporciona una imatge acurada de la realitat en la que s'esta desenvolupant l'esport en edat escolar, arriba el moment d'oferir programes concrets per millorar l'estil de comunicació dels entrenadors, l'aconseguint d'un clima motivacional adient, tal com s'ha fet amb entrenadors de futbol i bàsquet escolar (Alonso, Boixadós i Cruz,1995; Boixadós, 1997).

La proposta de participació en el projecte promogut per la Taula de l'Educació Física i l'Esport en edat escolar de la Ciutat de Barcelona sobre els valors de l'activitat esportiva en edat escolar suposava pel nostre equip l'ampliació del treball realitzat a un altre dels elements claus del que es denomina el triangle esportiu en l'esport d'iniciació, els pares.

Aquest projecte neix arran d'un debat sorgit en el marc del **Congrés de l'Educació Física i l'Esport en Edat escolar** celebrat a Barcelona el maig de 1998, sota el lema: *Una escola més esportiva i un esport més educatiu*. Totes les institucions i entitats col·laboradores en aquest congrés varen interessar-se en portar una campanya d'assessorament a pares i mares de nens i nenes d'edat escolar que participen en competicions esportives.

Aquesta campanya d'assessorament a les famílies, amb l'eslògan "**Quan els teu fills i filles estan en joc compta fins a tres i...**" pretén oferir orientacions i recursos per tal d'actuar adequadament davant les activitats esportives dels seus fills i filles i, per tal de promoure un esport més educatiu. Consta de diferents productes de promoció del fairplay i l'esportivitat. Per una banda la difusió de tríptics i cartells en totes les escoles, clubs esportius, associacions esportives de la ciutat de Barcelona i d'un dossier mitjançant un diari i una pàgina WEB. Per l'altra banda, s'imparteixen un conjunt de conferències d'assessorament psicològic dirigides a les famílies per tal de fomentar l'esportivitat durant la pràctica esportiva dels joves.

Amb l'objectiu d'avaluar l'impacte d'aquesta campanya d'assessorament a les famílies i de conèixer les actituds i comportaments dels espectadors que assisteixen a les competicions que s'organitzen des del Consell de l'Esport Escolar de Barcelona (CEEB), el GEPE ha portat a terme un estudi empíric.

Aquest informe, recull els resultats principals dels qüestionaris administrats als pares i mares dels esportistes sobre la seva percepció de la tasca dels pares en l'esport escolar, acompanyats dels resultats de les observacions in situ dels seus comportaments en els terrenys de joc. Sovint es parla d'una suposada discordància entre "allò que es diu" i "allò que es fa", d'ací l'interès de recollir dades sobre percepcions i comparar-les amb els comportaments verbals que els pares i mares fan en els partits que juguen els seus fills i filles.

Després dels resultats s'aporten les conclusions corresponents sobre la contribució dels pares i les mares participants en l'estudi a que l'esport esdevingui un factor que contribueixi a la l'educació positiva dels seus fills i filles, acompanyades d'una sèrie de propostes d'actuació per continuar treballant en la millora de l'esport per a joves.

INSTRUMENTS

A partir de les funcions i recomanacions concretes a les famílies amb la finalitat de transmetre actituds positives davant la competició presentades en el dossier de la campanya "Compta fins atres i..." (Cruz i cols., 2001), s'han elaborat uns instruments per tal d'avaluar la percepció que tenen els pares i les mares del seu comportament al camp i de les funcions educatives fora del camp davant la pràctica esportiva dels seus fills i filles.

- **Escala de percepció dels comportaments dels altres pares (EPCAP, 2001):** formada per 16 ítems, 10 referents als comportaments que fan els espectadors al camp durant les competicions i 6 referents a les funcions dels pares i mares dels joves que competeixen en edat escolar. En aquesta escala es valora *que creu que fan, en general, els altres pares i mares* davant cadascuna de les situacions que es presenten. Aquest qüestionari s'administra als subjectes escollits que assisteixen a les competicions descrites en el proper apartat, sense tenir en compte si són pares o mares dels participants. Els subjectes responen a cada ítem amb una escala Lickert de 5 punts (de 1-mai a 5-sempre, Veure Annex 1).
- **Escala de percepció dels comportaments particulars (EPCP, 2001):** formada pels mateixos 16 ítems que l'escala de percepció dels altres. En aquesta escala es valora *que creu que fa, en general, vostè* davant cadascuna de les situacions que es presentades. Aquest qüestionari el responen els subjectes anteriorment escollits per respondre l'escala de percepció dels altres però amb el requisit de ser pares o mares dels participants en competicions esportives en edat escolar. Els subjectes responen a cada ítem amb una escala Lickert de 5 punts (de 1-mai a 5-sempre, Veure Annex 2).

Amb l'objectiu d'avaluar els comportaments al camp s'ha elaborat un instrument d'observació per tal d'enregistrar el que realment passa al terreny de joc.

- **Instrument d'observació del públic (IOP, 2001) :** permet recollir aquells comportaments verbals i aplaudiments dels espectadors que es poden escoltar des del terreny de joc. Aquests s'han classificat tenint en compte a qui van dirigits (jugadors, entrenadors o àrbitres) i a la vegada es codifiquen de manera diferent en funció de si són ànims, recriminacions o instruccions. La Taula 1 presenta les definicions d'aquestes categories.

Taula 1: definició de les categories de l'instrument d'observació del públic

Categories instrument d'observació del públic
<p>Es té en compte el que es pot escoltar des del camp de joc independentment de l'equip que siguin els seguidors.</p> <p>Animar: comportament verbal i aplaudiments del públic que expressi una aprovació davant les accions de jugadors, entrenadors o arbitres en el transcurs del joc. <i>Per exemple: bé!, vinga!, no passa res!, som-hi!</i></p> <p>Donar instruccions: comportament verbal del públic dirigit a qualsevol dels actors principals de la competició (jugadors, entrenadors i àrbitre) amb la intenció d'indicar el que s'ha de fer davant qualsevol situació relacionada amb el partit. <i>Per exemple: para'l, tanca la defensa, més a la dreta, corre, xuta, tira, concentrat, passa-la...</i></p> <p>Recriminar: comportament verbal del públic dirigit a jugadors, entrenadors i àrbitres amb la intenció de retreure alguna acció. En la recriminació hi ha un insult, un judici negatiu o una actuació sarcàstica sobre qualsevol acció del joc. <i>Per exemple: que dolent ets tio!, passa-la d'una vegada home!, però que fas?</i></p>

DESCRIPCIÓ DE LA MOSTRA DE PERSONES QUE HAN RESPONST L'ENQUESTA

S'han recollit dades d'un total de 398 espectadors i espectadores, que han assistit a algun dels 39 partits disputats a Barcelona, organitzats per Consell de l'Esport Escolar de Barcelona (CEEBS). I seleccionats per l'estudi en funció del tipus d'esport i del gènere dels participants .

D'aquest 39 partits, els jugadors que en prenen part són de les categories pre-bejamí, els més joves, fins a la categoria infantil, els més grans. Del total de partits, 14 són de competició femenina de bàsquet, 4 són de competició femenina de futbol, 7 de competició masculina de bàsquet i 14 competició masculina de futbol. S'ha procurat mantenir la proporcionalitat entre el nombre de partits escollits de cada esport i de cada gènere i el nombre total de participants en aquestes categories

Del total de les 398 persones enquestades, es pot veure que en el moment de respondre, 129 són espectadors/es de competició femenina de bàsquet, 35 són espectadors/es de competició femenina de futbol, 73 competició masculina de bàsquet i 161 competició masculina de futbol.

Taula 2: Distribució dels espectadors en funció del tipus d'esport i del gènere dels participants

		Tipus d'esport		
		Bàsquet	Futbol	
Gènere jugadors	Femení	129	35	164
	Masculí	73	161	234
		202	196	398

DADES DESCRIPTIVES DELS ESPECTADORS

Del total de subjectes que varen respondre els qüestionaris 211 eren dones i 185 homes, que representen un percentatge força equilibrat pel que fa la representativitat dels dos gèneres (Veure Figura 1).

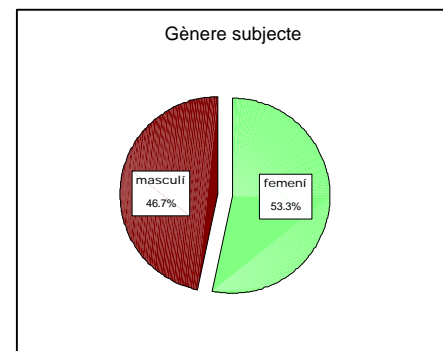

Figura 1: Distribució per gènere

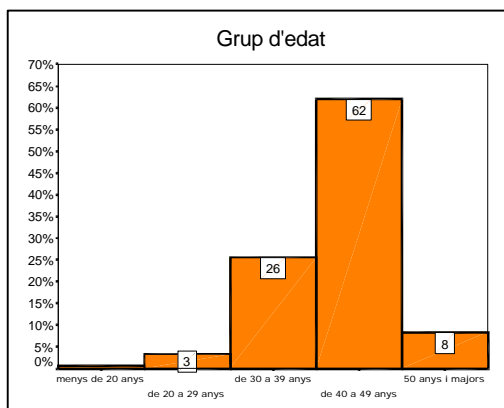
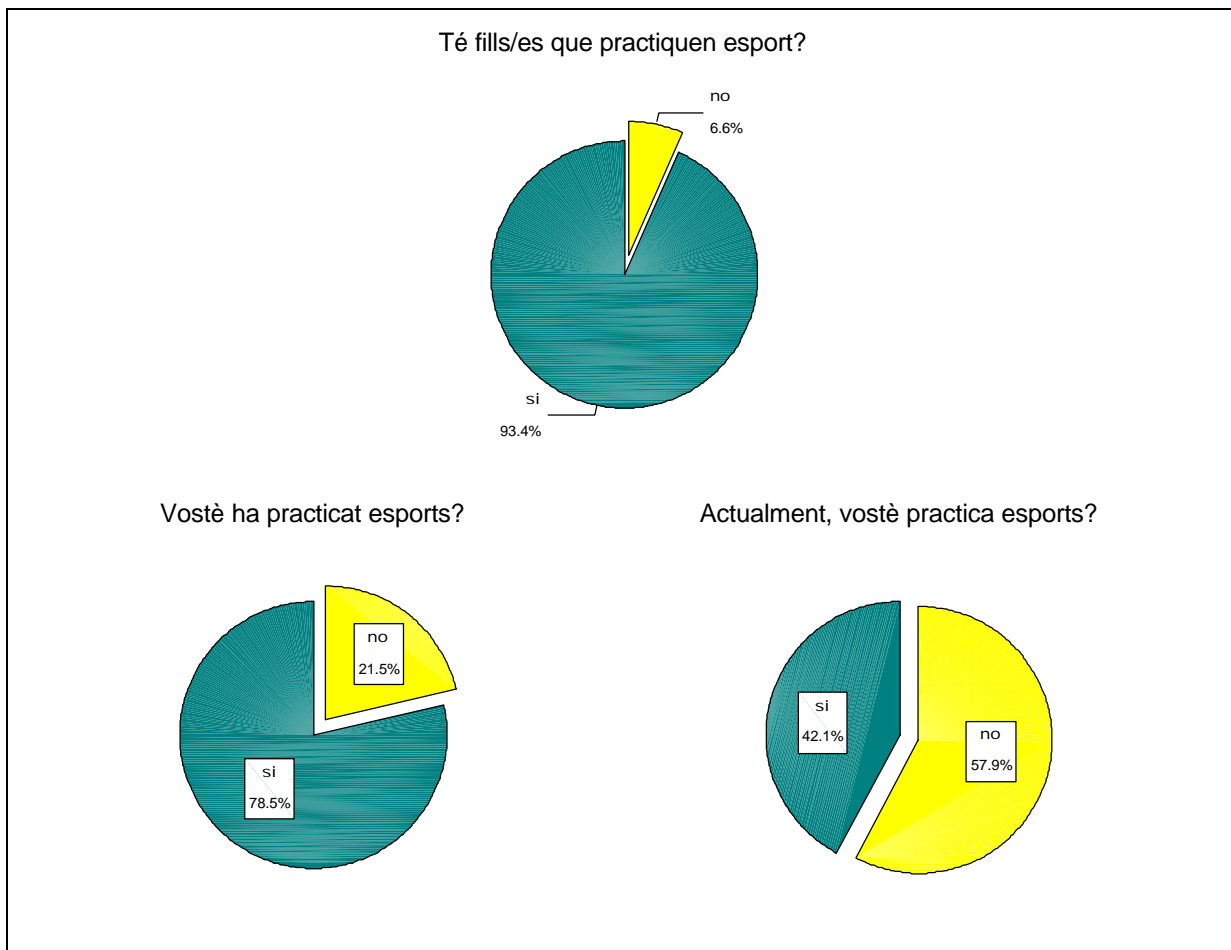

Figura 2: Distribució per edats

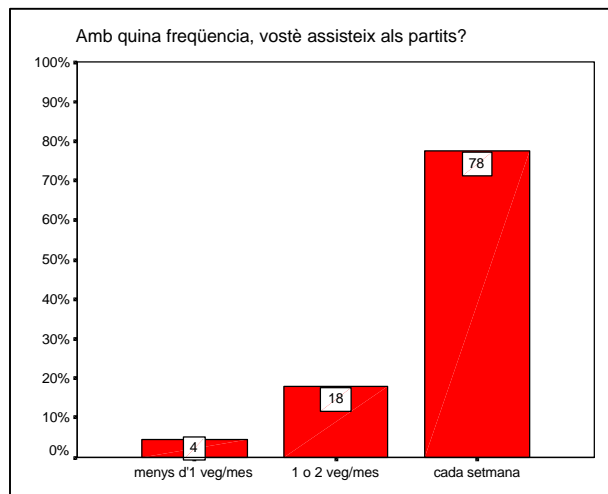
Pel que fa a l'edat dels espectadors un 88% es troben entre els 30 i 49 anys, Essent l'edat lògica dels pares i mares que tenen fills en competicions escolars de categories pre-benjamí fins a infantil (Veure Figura 2).

Com s'observa en la Figura 3, la majoria dels espectadors (93.4%) són pares o mares dels joves esportistes en edat escolar, un 78,5% diuen que han practicat algun tipus d'esport en el passat i un 42.1% manifesten que actualment són practicants.

Figura 3: Distribució del percentatge d'espectadors en funció de tenir fills/es practicants d'esport i de la pràctica de l'esport en el passat i en el present.

Respecte l'assistència a les competicions disputades pels seus fills/es, un 78% dels pares assisteixen cada setmana, un 18% cada 15 dies i només un 4% assisteix menys d'una vegada al mes (veure Figura 4).

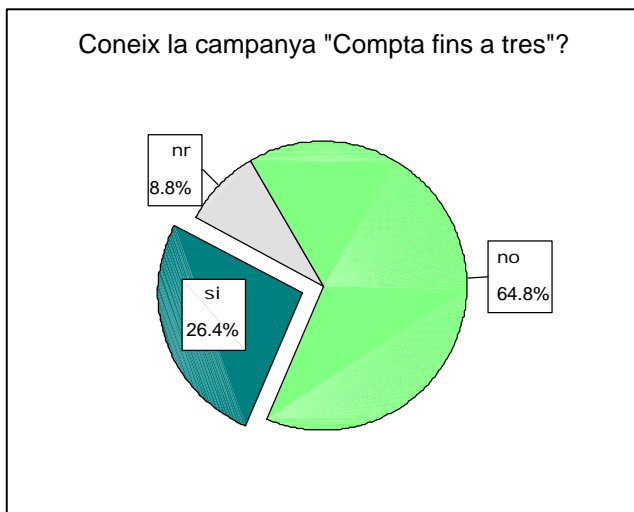

Figura 4: Distribució de l'assistència a les competicions

Aquestes dades ens suggereixen que en els partits de l'esport escolar (pre-benjamí fins a infantil) hi ha un públic molt fidel, equilibrat per gèneres, amb un lleuger predomini de les mares. La majoria d'ells ha fet esport, però menys de la meitat en practica en l'actualitat.

IMPACTE INICIAL DE LA CAMPANYA

A la vegada que recollíem informació sobre les actituds dels espectadors, vàrem avaluar el grau de coneixement de la campanya "Compta fins a tres..." fins aquells moments.

Els resultats de l'impacte de la campanya en la seva fase inicial, es presenten a partir de dos figures que resumeixen, de manera descriptiva, els percentatges de pares i mares que la coneixen, així com dels mitjans a partir dels quals els hi ha arribat la informació. En la Figura 5 s'observa un índex de penetració de la campanya d'un 26.4%. La difusió de la campanya s'ha portat a terme mitjançant la distribució de tríptics informatius, cartells, dossiers, pàgina web, anuncis en els mitjans de comunicació com la ràdio i televisió i a partir de xerrades dirigides als pares i mares dels diferents districtes de la ciutat de Barcelona.

Figura 5: Percentatges del grau de coneixement de la campanya

Del total d'espectadors que coneixen la campanya (105), un 33% d'aquests els hi ha arribat la informació mitjançant els tríptics, un 24% pels cartells, i en un 5% pel dossier. Els mitjans de comunicació presenten un moderat impacte, un 10% dels pares i mares han conegut la campanya a través de la televisió i un 7% a través de la ràdio. Fins al moment de l'avaluació inicial de la campanya –entre 3 i 5 mesos del seu començament-, les xerrades dirigides a les famílies han permès que un 4% la coneguin. I la pàgina web ha suposat que la coneguin només un 1%. Com s'aprecia en la Figura 6, existeix la categoria *altres*, la qual fa referència a la informació que han proporcionat diferents persones com altres pares, entrenadors o les pròpies famílies.

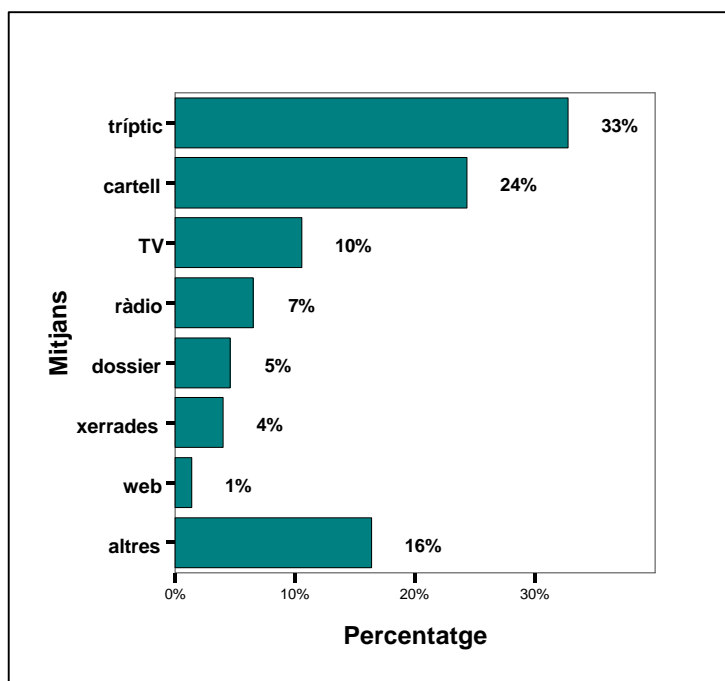

Figura 6. Distribució, en percentatge, dels mitjans de difusió a través de los quals els pares i mares han conegut la campanya "Compta fins a tres?"

En resum, es pot dir que als poc mesos del seu inici la campanya ha assolit un alt grau de penetració, ja que es coneguda pel 26.4% dels enquestats. Els tríptics i els cartells han funcionat com a bons mitjans de difusió de manera immediata. En canvi, de cara al futur cal implementar la difusió del dossier i augmentar l'assistència de pares i mares a les xerrades.

RESULTATS DE LES ESCALES DE PERCEPCIÓ DELS COMPORTAMENTS DELS PARES

A continuació s'exposen els principals resultats dels qüestionaris administrats sobre la percepció dels comportaments i funcions dels pares en l'esport escolar. Del total de 398 persones enquestades, hi ha 362 (91%) que són pares o mares que han respost als dos qüestionaris.

Taula 3: Descripció i ordenació de les puntuacions mitjanes de l'escala de percepció dels altres

	Mitjana	Desv. tip.
G4 animen els jugadors del seu equip durant la competició	4.35	.82
G15 valoren els avantatges i els inconvenients dels programes esportius en el desenvolupament físic i en la salut dels seus fills/es	3.99	.89
G12 ensenyen els seus fills/es a tenir cura de les instal·lacions i del material esportiu	3.98	.96
G2 promouen que els seus fills/es tinguin la darrera paraula en l'elecció de l'esport	3.81	.94
G6 respecten les decisions de l'àrbitre encara que siguin equivocades	3.59	.97
G1 informen i assessoren els seus fills/es en l'elecció de l'esport	3.43	.82
G5 coneixen les regles de l'esport	3.39	.82
G16 mantenen bones relacions amb els aficionats de l'equip contrari	3.23	1.17
G8 aplaudeixen les bones jugades de l'equip contrari independentment del resultat	3.05	1.12
G11 col·laboren en les tasques de suport i organització de l'equip i de l'escola o club	3.02	1.01
G7 donen instruccions tècniques durant els partits als jugadors	2.75	1.04
G10 durant el partit reaccionen criticant els errors del seu propi equip	2.55	.96
G13 procuren relacionar-se amb els pares dels equips rivals	2.28	1.03
G3 durant les competicions criden o insulten a l'àrbitre i als seus col·laboradors	2.16	.94
G9 durant les competicions criden o insulten a l'entrenador i jugadors de l'equip contrari	1.72	.88
G14 durant les competicions criden o insulten a l'entrenador i jugadors del seu propi equip	1.49	.81

ítems +: 1,2,4,5,6,8,11,12,13,15,16
 ítems -: 3,7,9,10,14

La Taula 3 recull la descripció i ordenació de les puntuacions mitjanes de l'escala de percepció dels altres, també anomenada percepció general, en contraposició a la particular. Es pot observar que els aspectes percebuts com més freqüents són el comportament d'animar els jugadors del seu equip, i les funcions de valorar les avantatges i els inconvenients dels programes esportius en el desenvolupament físic i en la salut dels seus fills/es així com ensenyar-los a tenir cura de les instal·lacions. En canvi, els aspectes on es té més baixa percepció d'ocurrència són aquells relacionats amb els comportaments de cridar o insultar entrenadors, jugadors o àrbitres. Tot i que, aquest darrer aspecte es pot veure que presenta una mitjana de 2.16 punts, el que indica que alguns pares perceben que de vegades es dona aquest comportament.

El que més es pot destacar d'aquests resultats és que la majoria de comportaments o funcions que es consideren com a positives en les nostres recomanacions (de color blau) són les més freqüentment percebudes i, en canvi, les considerades negatives (de color vermell) queden en les darreres posicions o menys freqüentment percebudes, excepte el procurar mantenir bones relacions amb els pares dels equips rivals, on sembla que la percepció dels pares és que aquest comportament no es dona massa sovint.

Aquests resultats, en termes globals, són molt similars si s'examinen les puntuacions de l'escala de percepció particular que es presenta tot seguit (Taula 4). El grau de concordància entre les percepcions dels 362 espectadors que han respost als dos qüestionaris, a partir de la correlació entre les dues ordenacions de les mitjanes, és de 0.971 ($p < 0.001$). Significa que aquells aspectes que són percebuts com a més freqüents al parlar dels altres també es creu que són els que es fan més sovint al parlar d'un mateix.

Taula 4: Descripció i ordenació de les puntuacions mitjanes de l'escala de percepció particular

	Mitjana	Desv. típ.
P12 ensenya els seus fills a tenir cura de les instal·lacions i material esportiu	4.64	.68
P15 valora els avantatges i els inconvenients dels programes esportius en el desenvolupament físic i en la salut dels seus fills/es	4.54	.72
P4 anima als jugadors del seu equip durant la competició	4.49	.85
P2 promou que els seus fills/es tinguin la darrera paraula en l'elecció de l'esport	4.40	.87
P6 respecta les decisions de l'àrbitre encara que siguin equivocades	4.15	.88
P1 informa i assessora els seus fills/es en l'elecció de l'esport	3.85	1.13
P5 coneix les regles de l'esport	3.68	.95
P8 aplaudeix les bones jugades de l'equip contrari independentment del resultat	3.28	1.11
P16 manté bones relacions amb els aficionats de l'equip contrari	3.21	1.23
P11 col·labora en les tasques de suport i organització de l'equip i de l'escola o club	3.10	1.31
P13 procura relacionar-se amb els pares dels equips rivals	2.48	1.08
P10 durant el partit reacciona criticant els errors del seu propi equip	2.15	1.01
P7 dóna instruccions tècniques durant el partit als jugadors	1.93	1.10
P3 durant les competicions crida o insulta a l'àrbitre i als seus col·laboradors	1.41	.74
P14 durant les competicions crida o insulta a l'entrenador i jugadors del seu propi equip	1.18	.61
P9 durant la competició crida o insulta a l'entrenador i jugadors de l'equip rival	1.16	.51

Ítems +: 1,2,4,5,6,8,11,12,13,15,16

Ítems -: 3,7,9,10,14

La Taula 4, mostra la descripció i ordenació de les puntuacions mitjanes de l'escala de percepció particular, on queda reflectit, de manera més clara, que els aspectes positius queden ordenats en primer lloc, i els negatius en el darrer.

En termes de percepció particular, els aspectes que els pares i mares creuen que fan més sovint, fan referència a les funcions d'ensenyar als seus fills/es a tenir cura de les instal·lacions i del material esportiu i a valorar els avantatges i els inconvenients dels programes esportius en el desenvolupament físic i en la salut dels seus fills/es.

Tot i l'alta concordància entre les dues percepcions en termes d'ordenacions de les mitjanes, a continuació ens centrarem en estudiar les diferències, entre la percepció del que fan els altres i el que es creu que fa un mateix, en termes d'automillora.

S'aprecia, que si bé les ordenacions són semblants, la magnitud de les puntuacions mitjanes tendeixen a variar en funció de si els aspectes a valorar els podem considerar positius o negatius.

Estudi de l'Automillora

Definim automillora com la diferència en sentit positiu entre les respostes donades als ítems de l'escala de percepció particular menys les respostes donades als mateixos ítems de l'escala de percepció dels altres (o general). S'ha diferenciat a l'hora de generar la variable automillora entre aquells aspectes que considerem positius i aquells que considerem negatius pel bon desenvolupament de la pràctica esportiva. És a dir, un pare o una mare té una puntuació alta en automillora, quan en els aspectes positius percep que ho fa més a nivell particular que el que fan la resta de pares o mares en general, i, a la vegada, pel que fa als aspectes negatius, percep que ell en particular fa menys sovint aquell comportament que la resta de pares.

La Taula 5, presenta les puntuacions ítem a ítem en les dues escales de percepció i la diferència al restar de la puntuació particular la general (puntuació d'automillora). Tal com és pot observar aquesta diferència és positiva en aquells comportaments o funcions considerades positives, i en canvi, negativa en les considerades negatives. També s'assenyala que en 14 dels 16 ítems aquesta diferència es considera estadísticament significativa ($p < 0.05$).

Taula 5: Descripció de la diferència ítem a ítem de les puntuacions mitjanes entre la percepció particular i la general

Ítems (Nº qüest=362)	Par	Gen	Autom
I1 informen i assessoren els seus fills/es en l'elecció de l'esport	3,85	3,45	,40**
I2 promouen que els seus fills/es tinguin la darrera paraula en l'elecció de l'esport	4,40	3,84	,56**
I3 durant les competicions criden o insulten a l'àrbitre i als seus col·laboradors	1,41	2,16	-,75**
I4 animen els jugadors del seu equip durant la competició	4,49	4,34	,15 *
I5 coneixen les regles de l'esport	3,68	3,38	,30**
I6 respecten les decisions de l'àrbitre encara que siguin equivocades	4,15	3,59	,57**
I7 donen instruccions tècniques durant els partits als jugadors	1,93	2,74	-,81**
I8 aplaudeixen les bones jugades de l'equip contrari independentment del resultat	3,28	3,04	,23**
I9 durant les competicions criden o insulten a l'entrenador i jugadors de l'equip contrari	1,16	1,73	-,56**
I10 durant el partit reaccionen criticant els errors del seu propi equip	2,15	2,55	-,40**
I11 col·laboren en les tasques de suport i organització de l'equip i de l'escola o club	3,10	3,01	n.s.
I12 ensenyen els seus fills/es a tenir cura de les instal·lacions i del material esportiu	4,64	4,00	,64**
I13 procuren relacionar-se amb els pares dels equips rivals	2,48	2,29	,19**
I14 durant les competicions criden o insulten a l'entrenador i jugadors del seu propi equip	1,18	1,49	-,32**
I15 valoren els avantatges i els inconvenients dels programes esportius en el desenvolupament físic i en la salut dels seus fills/es	4,54	4,01	,54**
I16 mantenen bones relacions amb els aficionats de l'equip contrari	3,21	3,22	n.s.
** p<0.001; * p<0.05 Ítems +: 1,2,4,5,6,8,11,12,13,15,16 Ítems -: 3,7,9,10,14			

Es pot afirmar, que els pares i mares presenten una tendència a l'automillora. La mitjana de la diferència de comparar l'opinió particular i general dels 16 ítems en valor absolut, és de 0.41 punts, essent la valoració personal més positiva que la general i estadísticament significativa ($t=6.86; p<0.001$).

A continuació, es presenten els mateixos resultats però diferenciant els ítems segons el seu contingut. D'aquesta manera tenim la Taula 6, amb aquells ítems relacionats amb els comportaments al camp durant les competicions i la Taula 7, amb els ítems relacionats amb les funcions educatives relacionades amb una pràctica esportiva de qualitat.

Taula 6: Automillora dels ítems relacionats amb comportaments al camp

Ítems ³ (Nº qüest=362)	Par	Gen	Autom
I7 donen instruccions tècniques durant els partits als jugadors	2,74	1,93	-,81**
I3 durant les competicions criden o insulten a l'àrbitre i als seus col·laboradors	2,16	1,41	-,75**
I6 respecten les decisions de l'àrbitre encara que siguin equivocades	3,59	4,15	,57**
I9 durant les competicions criden o insulten a l'entrenador i jugadors de l'equip contrari	1,73	1,16	-,56**
I10 durant el partit reaccionen criticant els errors del seu propi equip	2,55	2,15	-,40**
I14 durant les competicions criden o insulten a l'entrenador i jugadors del seu propi equip	1,49	1,18	-,32**
I8 aplaudeixen les bones jugades de l'equip contrari independentment del resultat	3,04	3,28	,23**
I13 procuren relacionar-se amb els pares dels equips rivals	2,29	2,48	,19**
I4 animen els jugadors del seu equip durant la competició	4,34	4,49	,15 *
I16 mantenen bones relacions amb els aficionats de l'equip contrari	3,22	3,21	n.s.
** p<0.001; * p<0.05			

Si s'examina la Taula 6 ítem a ítem, es pot destacar que aquells ítems amb més tendència a l'automillora, (7, 3, 6, 9, 10, 14) són la majoria els que fan referència a comportaments negatius en el camp.

Taula 7: Automillora dels ítems relacionats amb les funcions

Ítems del qüestionari general (Nº qüest=362)	Par	Gen	Autom
I12 ensenyen els seus fills/es a tenir cura de les instal·lacions i del material esportiu	4,64	4,00	,64**
I2 promouen que els seus fills/es tinguin la darrera paraula en l'elecció de l'esport	4,40	3,84	,56**
I15 valoren els avantatges i els inconvenients dels programes esportius en el desenvolupament físic i en la salut dels seus fills/es	4,54	4,01	,54**
I1 informen i assessoren els seus fills/es en l'elecció de l'esport	3,85	3,45	,40**
I5 coneixen les regles de l'esport	3,68	3,38	,30**
I11 col·laboren en les tasques de suport i organització de l'equip i de l'escola o club	3,10	3,01	n.s.
** p<0.001; * p<0.05			

Si s'ordenen els ítems relacionats amb les funcions de més a menys automillora queda (12, 2, 15, 1, 5, 11). Essent la funció d'ensenyar als fills/es a tenir cura de les instal·lacions, seguida pel promoure que els fills/es tinguin la darrera paraula aquells aspectes que porten a mostrar més automillora.

³ Tots els ítems relacionats amb el comportament al camp tenen correspondència en la plantilla d'observació, excepte, els ítems que estan en cursiva (13 i 16).

Diferències entre mares i pares

En general, existeix un alt grau de concordança entre les respostes dels pares i les mares, és a dir, si es compara l'ordre d'importància donat a cadascun dels aspectes, aquest varia molt poc en funció del gènere, tant pel que fa a la percepció general ($r=0.965$; $p<0.001$), com a la particular ($r=0.985$; $p<0.001$).

Una anàlisi més detallada dels ítems de les escales de percepció ha permès comprovar alguns aspectes interessants de destacar: Per exemple, en les respostes a l'escala de percepció general, quan es pregunta que creu que fan els altres pares, aquells ítems que presenten majors discrepàncies entre els pares i les mares són els relacionats amb els aficionats rivals (*... procuren relacionar-se amb els pares dels equips rivals; ... mantenen bones relacions amb els aficionats de l'equip contrari*), els pares perceben que es fa més sovint que les mares.

En canvi, en les respostes a l'escala de percepció particular, quan es pregunta què fa vostè, aquells ítems que presenten majors discrepàncies entre gèneres són els relacionats amb el reglament (*... coneix les regles de l'esport*), on els pares perceben que ells el coneixen més, i amb el comportament d'animar a l'equip (*... animen els jugadors del seu equip durant la competició*) on són les mares les que diuen que ho fan més sovint.

Qui s'automillora més, els pares o les mares?

Al comparar l'automillora en funció del gènere dels subjectes que responen el qüestionari, s'ha obtingut la Figura 7, on es representa per separat l'automillora respecte a les funcions i respecte als comportaments al camp.

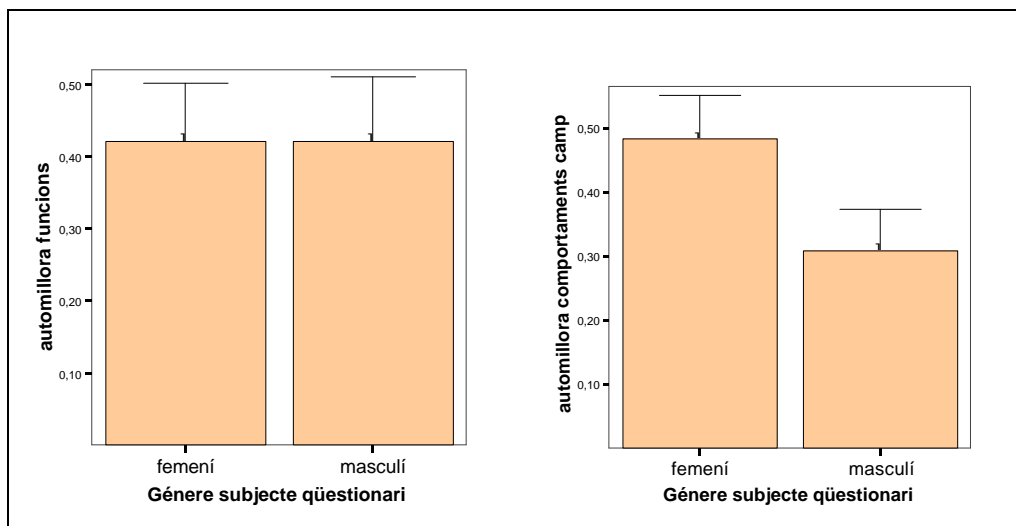

Figura 7: Automillora en funció del gènere dels subjectes, respecte a les funcions i als comportaments al camp.

Tal com s'aprecia en la Figura 7 no existeixen diferències entre els pares i mares respecte als aspectes que es refereixen a les funcions. En canvi, respecte als comportaments al camp les mares s'automilloren més que els pares ($t=3.59$; $p<0.001$).

A l'examinar ítem a ítem les diferències en quan a l'automillora entre els pares i les mares, s'ha pogut observar que les majors discrepàncies es donen en les ítems referents a donar instruccions, conèixer les regles i al comportament relacionat amb cridar o insultar als àrbitres. De manera que les mares s'automilloren més respecte als comportaments de donar instruccions i als de cridar o insultar que els pares, això significa que elles creuen que donen menys instruccions als jugadors i criden o insulten menys que els altres pares i mares en comparació amb automillora expressada pels pares. En canvi, els pares s'automilloren més respecte al fet de conèixer el reglament, ells creuen que coneixen més el reglament que la resta de pares i mares, en comparació amb automillora expressada per les mares.

DESCRIPCIÓ DE LA MOSTRA DE PARTITS ANALITZATS AMB L'INSTRUMENT D'OBSERVACIÓ

S'han observat un total de 41 partits, 34 d'aquest partits coincideixen amb partits als quals es van administrar els qüestionaris als espectadors i espectadores i tots formen part de la fase de classificació (o lliga regular). A més, s'han observat 7 partits de la fase final. Tots els partits han estat disputats a Barcelona, organitzats per Consell de l'Esport Escolar de Barcelona (CEEB), i corresponen a les categories pre-bejamí fins a la categoria infantil.

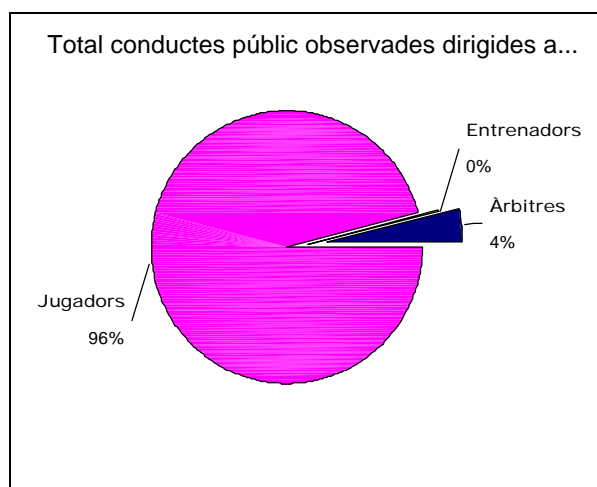
La distribució dels partits en funció del gènere de la competició, tipus d'esport i moment de la competició es presenta a la Taula 8.

Taula 8: Distribució dels partits en funció del tipus d'esport, del gènere dels participants i moment de la competició

				Tipus d'esport		
				Bàsquet	Futbol	
Fase classificació	Gènere jugadors	Femení	11	3	14	
		Masculí	73	161	20	
				18	16	34
Fase final	Gènere jugadors	Femení	1		1	
		Masculí	3	3	6	
				4	3	7

RESULTATS DELS COMPORTAMENTS DELS ESPECTADORS OBSERVATS

El total de comportaments del públic enregistrats pels observadors en els 41 partits ha estat de 5999. Si es té en compte a qui van dirigits aquests comportaments o conductes s'obté la Figura 8.

Figura 8: Distribució de conductes dels espectadors segons a qui van dirigides

Tal com s'aprecia clarament a la Figura 8, el 96% (5759) de conductes verbals, que es poden escoltar des de la pista de joc, es dirigeixen als jugadors i un 4% (240) als àrbitres. Només s'han enregistrat un total de 2 conductes cap a entrenadors, concretament 2 ànims. Això comporta que a partir d'ara en aquest informe només es parlarà de les conductes dirigides als jugadors i als àrbitres.

Si s'analitzen aquestes conductes tenint en compte el tipus de contingut enregistrat en la verbalització o aplaudiments (animar, donar instruccions o recriminar) s'obtenen les distribucions de la Figura 9.

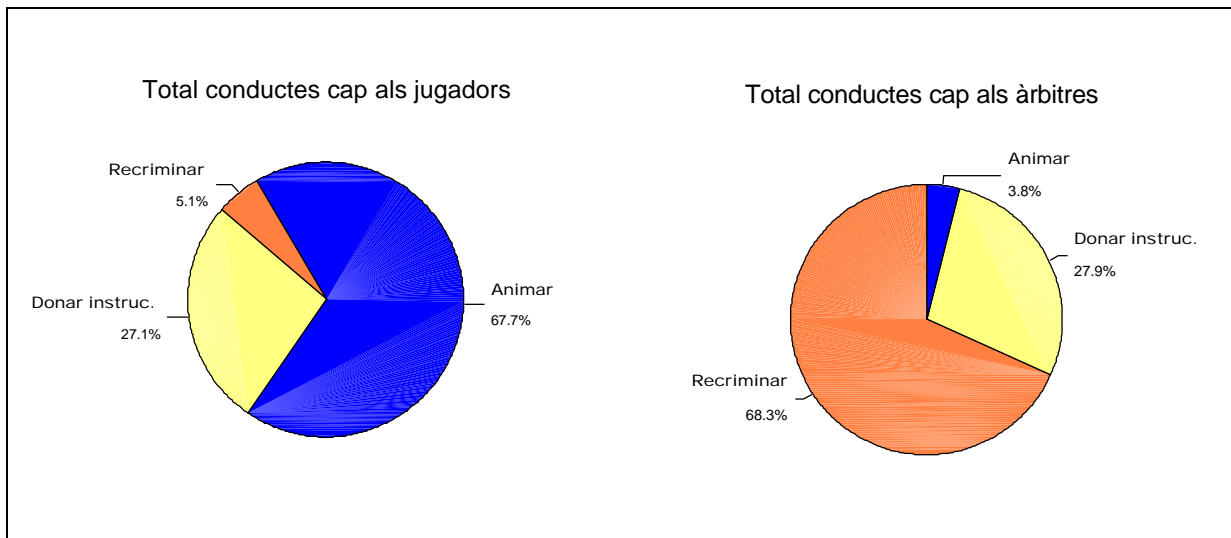

Figura 9: Distribució de conductes dels espectadors dirigides al jugador i a l'àrbitre segons el contingut.

Les gràfiques de la Figura 9, posen de manifest dos patrons clarament diferenciats. Del total de conductes verbals que reben els jugadors per part del públic, un 67.7% són ànims, un 27.1% són instruccions on els hi diuen el que han de fer davant el joc, i un 5.1% són recriminacions. En canvi, del total de conductes dirigides cap als àrbitres, un 68.3% són recriminacions, un 27.9% instruccions sobre com han d'arbitrar i un 3.8% són ànims.

Diferències segons el moment de la temporada

Del total de partits observats, es considera interessant tenir en compte el moment de la temporada, diferenciant entre els partits de la fase classificació (34) i de la fase final (7). Al comparar la freqüència de comportaments observats (Figura 10) es pot veure que la mitjana del nombre de conductes per partit és superior en la fase final. La mitjana de conductes per partit és de 134 en la fase classificació i de 207 en la fase final. A més de veure que la freqüència de conductes varia segons el moment de la temporada, ens podem preguntar si el tipus de conductes que es dona també varia.

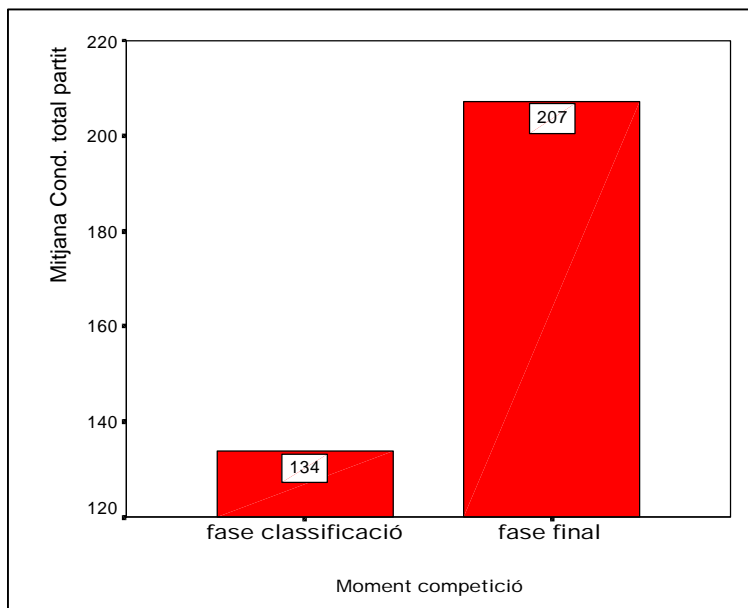
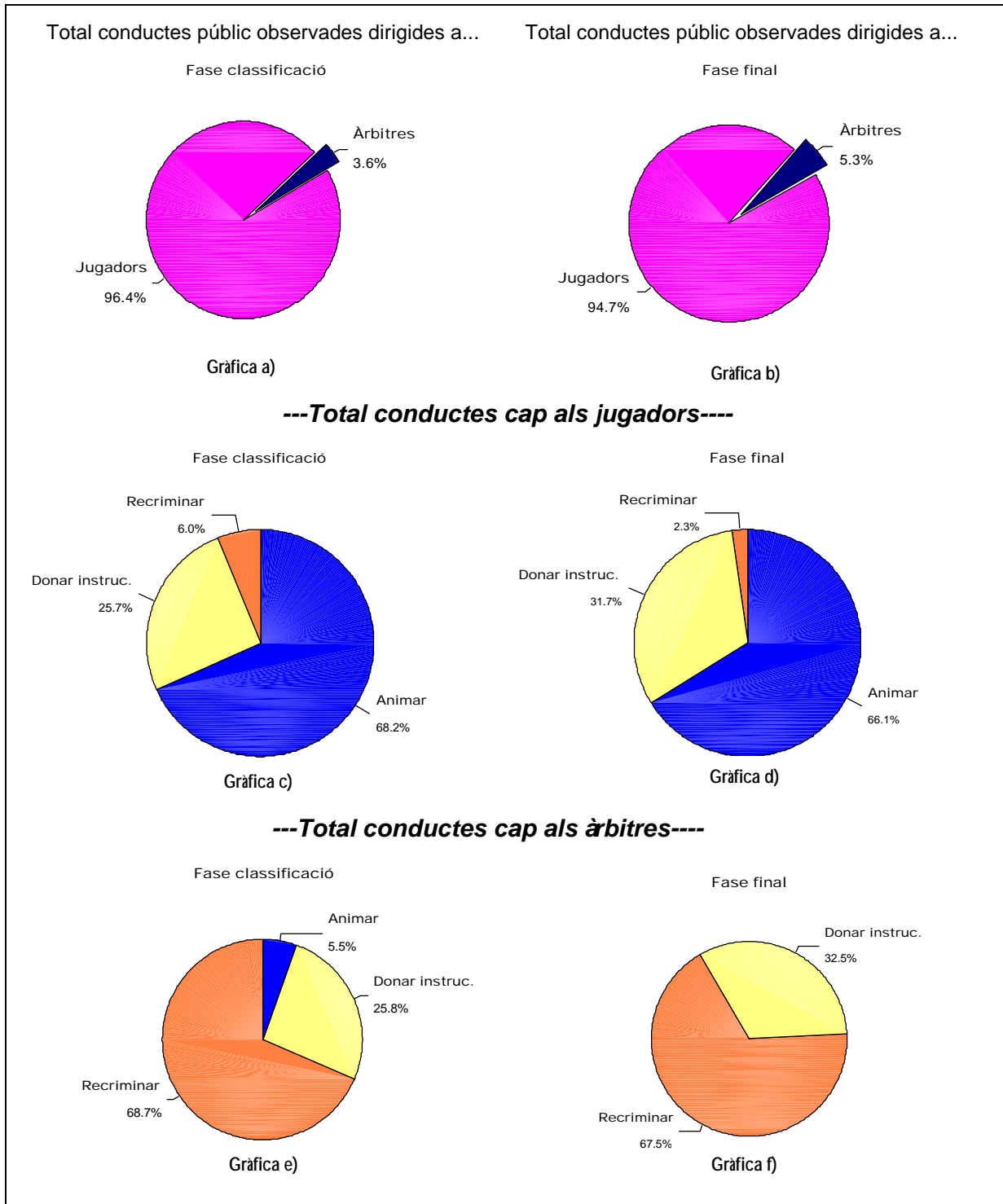

Figura 10: Mitjana conductes per partit segons el moment de la competició

Els patrons de comportament dels espectadors varia segons el moment de la temporada?

La Figura 11 mostra la distribució de conductes dels espectadors tenint en compte el moment de la temporada. A la part esquerra de la figura s'hi representen les gràfiques de la fase de classificació (34 partits) i a la dreta s'hi representen les gràfiques de la fase final (7 partits).

Figura 11: Distribució de conductes dels espectadors dirigides als jugadors i als àrbitres segons el contingut i moment de la competició.

En les gràfiques dels sectors a) i b) de la Figura 11, es pot comprovar que en la fase final hi ha un percentatge un mica més alt de conductes dirigides cap als àrbitres 5.3% que en la fase de classificació 3.6%.

Al comprovar de quins tipus de conductes es tracta, les gràfiques dels jugadors (c i d), evidencien que en la fase final augmenta en percentatge el nombre d'instruccions, fent disminuir el nombre de recriminacions que reben els jugadors. I pel que fa als àrbitres, l'augment de conductes que s'ha comentat en la gràfica b, es tradueix en que també rebin més instruccions sobre com han d'actuar en la fase final (gràfiques e i f), deixant de rebre conductes considerades positives que sí s'havien donat, encara que en baixa freqüència (5.5%), en la fase de classificació.

Patrons de comportament dels espectadors en funció del gènere de les competicions i del tipus d'esport.

Es pot dir, en termes generals, que els espectadors no s'han comportat de manera diferent en funció d'estar davant una competició masculina o femenina.

Al comparar els comportaments observats en els partits de bàsquet i futbol en la fase de classificació o lliga regular, tampoc s'han constatat diferències entre les conductes dels espectadors que assisteixen al camp a veure bàsquet o futbol. En canvi, en la fase final els patrons del comportament del públic, que hem vist anteriorment que eren diferents als de la fase de classificació, varia en funció del tipus d'esport. Així, per exemple en els 7 partits de fase final, on 4 eren de bàsquet i 3 de futbol, s'escolten més verbalitzacions dirigides cap als jugadors en els partits de futbol que en els de bàsquet. En canvi, s'escolten més verbalitzacions dirigides cap als àrbitres en els partits de bàsquet que en els de futbol.

La Figura 12 mostra de manera més detallada quins són aquests patrons de comportament en la fase final del campionat.

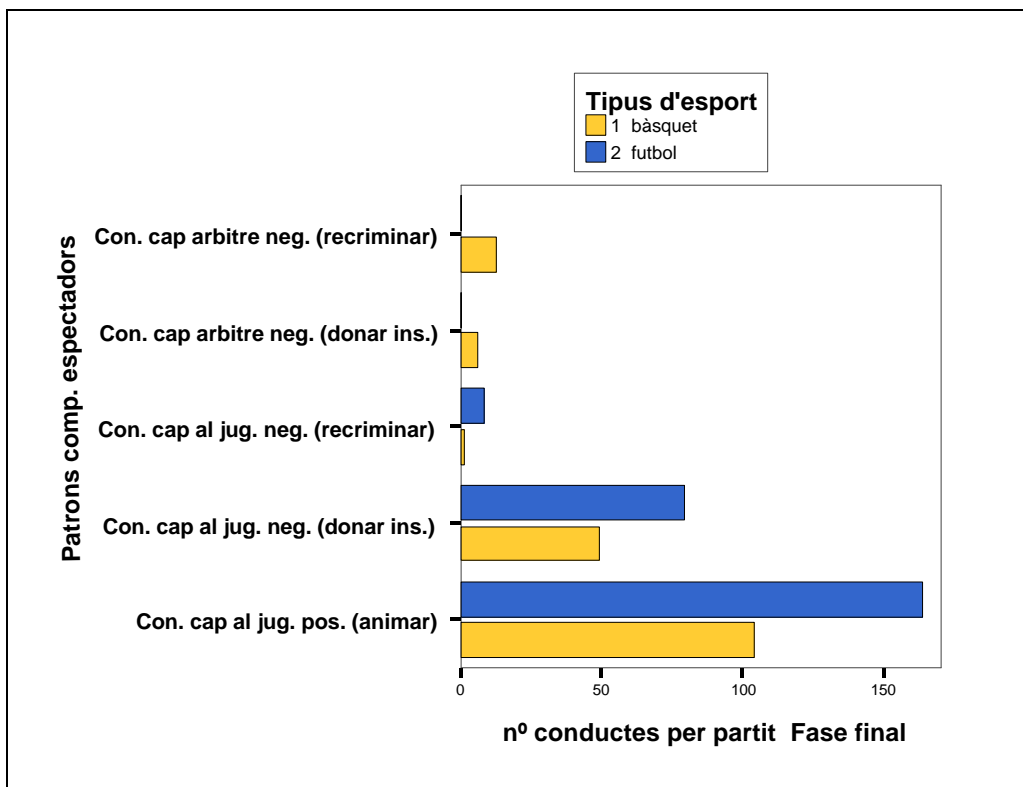

Figura 12: Nombre i tipus de conducta dels espectadors segons el tipus d'esport en els partits de la fase final

En referència a les conductes dirigides cap als jugadors en el futbol, s'ha enregistrat una mitjana per partit de 163.3 ($s=32.8$) ànims, 79.3 ($s=29.5$) instruccions i 8.6 ($s=3.2$). Per contra, en el bàsquet s'ha observat una mitjana per partit de 104.2 ($s=35.2$) ànims, 49.25 ($s=44.77$) instruccions

i 1.2 ($s=0.9$) recriminacions. En els partits de bàsquet s'ha observat molta variabilitat entre els partits, pel que fa a donar instruccions.

Tot això s'inverteix, en referència a les conductes dirigides cap als àrbitres en el bàsquet, han pogut escoltar una mitjana per partit de 6 ($s=2.7$) instruccions i 12.75 ($s=2.2$) recriminacions. Per contra, en futbol s'ha donat una mitjana per partit 0.33 ($s=0.57$) instruccions i 0.33 ($s=0.57$) recriminacions cap als àrbitres, i, com s'ha comprovat anteriorment, l'àrbitre no ha estat animat o recolzat en cap moment en els partits de la fase final.

GRAU DE CONCORDÀNCIA ENTRE EL QUE DIUEN QUE FAN ELS EXPECTADORS I EL QUE REALMENT FAN

A partir d'aquells ítems dels qüestionaris relacionats amb aspectes com animar, donar instruccions, i recriminar als jugadors, o aquells altres relacionats amb aspectes com animar i recriminar als àrbitres, hem generat 5 variables per la percepció general i 5 per la percepció particular, per tal de comprovar el grau de concordància entre el que diuen que perceben els espectadors en les dues situacions que se'ls hi plantejava i les conductes que s'han enregistrat en els 34 partits observats.

En aquells aspectes on s'ha trobat una major relació entre la percepció i l'observació ha estat en la conducta de donar instruccions als jugadors amb una correlació moderada ($r=0.54$; $p=0.001$) entre la percepció general del que fan els altres i el que realment hem observat. En el segon aspecte on també podem dir que hi ha un cert grau de concordància és entre la percepció general de les conductes de recriminar a l'àrbitre i les recriminacions cap aquest enregistrades al camp ($r=0.43$; $p=0.001$). I per últim comentar una relació significativa, però moderada, ($r=0.37$; $p=0.031$) entre recriminacions percebudes en el qüestionari general i les observades cap als jugadors.

En el mateix sentit van les relacions entre el que s'observa en general i la percepció particular, on s'han trobat relacions una mica més baixes, amb una $r=0.423$ ($p=0.013$) pel que fa a donar instruccions als jugadors i una $r=0.40$ ($p=0.02$) pel que fa a recriminar a l'àrbitre.

CONCLUSIONS

La majoria dels 362 pares i mares enquestats de jugadors i jugadores de futbol i bàsquet escolar de les categories de pre-benjamí fins a infantils tenen entre 30 i 50 anys i han practicat algun esport. En l'actualitat practiquen esport el 42% de les persones de la mostra i el seu grau d'implicació en la pràctica esportiva dels seus fills i filles és molt elevat, ja que el 78% dels subjectes enquestats diuen que assisteixen cada setmana als partits que disputen els seus fills o filles.

L'impacte inicial de la campanya - *Compta fins a tres i ...* - es pot considerar bo, ja que es coneguda pel 26,4 % dels enquestats. En aquest sentir, cal assenyalar que els tríptics i els cartells han estat uns bons mitjans de difusió immediata. Els mitjans de comunicació -televisió i radio- han obtingut un nivell de penetració acceptable en funció dels recursos esmerçats. En canvi, el coneixement de la campanya assolit a partir de les xerrades divulgatives i de la pàgina Web ha estat baix. Una dada esperançadora de cara a la difusió futura de la campanya és que el 16% dels enquestats la coneixen per la informació que els han donat diferents persones com altres pares o entrenadors.

En quant als resultats del qüestionari sobre la percepció del que fan els altres pares i les seves funcions en l'esport en edat escolar, es percep que el que fan més freqüentment els altres pares és: a) animar els jugadors del seu equip; b) valorar els avantatges i els inconvenients dels programes esportius en el desenvolupament dels seus fills i; c) ensenyar-los a tenir cura de les instal·lacions i el material esportiu. En canvi, els aspectes que tenen més baixa percepció d'ocurrència són els comportaments d'insultar als àrbitres, jugadors o entrenadors.

En quant als resultats del qüestionari sobre la percepció del que fa un mateix, l'ordenació de les puntuacions mitjanes és molt similar, però es veu, de manera més clara, que els aspectes positius queden ordenats en els primers llocs, i amb puntuacions més altes, i els negatius en els darrers i amb puntuacions més baixes. Per aquest motiu s'ha fet una anàlisi de la tendència a automillorar-se per part dels pares i mares quan s'avaluen ells mateixos respecte a quan avaluen als altres

pares. Les puntuacions més altes d'automillora es donen en aquells ítems que fan referència a comportaments negatius com, per exemple, cridar o insultar a l'àrbitre i en funcions del pares com, per exemple, ensenyar a tenir cura de les instal·lacions i el material esportiu.

Pel que fa als comportaments verbals observats en el públic que assisteix als partits de futbol i bàsquet de categories de pre-benjamí, benjamí i infantil, un 96% van dirigits als jugadors i només un 4% als àrbitres. Si s'analitza el contingut de les verbalitzacions es poden veure dos perfils diferents. Els jugadors reben: 1) un 67'7% d'ànims; 2) un 27'1% d'instruccions i; 3) un 5'1% de recriminacions. Per tant, en les esmentades categories de l'esport escolar, els comportaments del públic cap als jugadors són bastant positius en termes quantitius. En canvi, els àrbitres reben: 1) un 68'3% de recriminacions; 2) un 27'9% d'instruccions i; 3) un 3'8% d'ànims. A més a més, si s'analitzen només els partits de la fase final es comprova que els àrbitres ja no reben cap ànim.

PROPOSTES D'ACTUACIÓ

- 1) Assolir ja un acceptable grau de coneixement de la campanya Compta fins a tres i., fonamentalment a partir dels tríptics i cartells, caldria trobar diferents mitjans per la difusió del material complet de la mateixa, ja sigui mitjançant el dossier o la pàgina Web.
- 2) Planificar algunes xerrades informatives a famílies en les escoles i clubs amb més tradició esportiva, per tal d'afavorir un coneixement més profund de la campanya.
- 3) Divulgar la campanya, mitjançant jornades informatives, a altres col·lectius com els tècnics esportius, els àrbitres, els organitzadors de les competicions en edat escolar o els periodistes esportius.
- 4) Avaluar les percepcions dels comportaments dels pares i mares així com els comportaments reals en competicions escolars de d'altres edats o en competicions d'esport federat de les mateixes edats.
- 5) Promoure intervencions que fomentin un estil de comunicació positiu en el públic que assisteix a competicions de joves esportistes. Aquestes intervencions caldria fer-les, especialment, per tal de disminuir les recriminacions que reben els àrbitres.
- 6) Avaluar l'impacte de la campanya a final de temporada per veure l'efectivitat de les actuacions que s'han portat a terme durant aquest segon any.

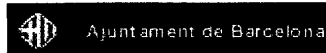
REFERÈNCIES

- Alonso, C.; Boixadós, M. i Cruz, J. (1995). Asesoramiento a entrenadores de baloncesto. Efectos en la motivación deportiva de los jugadores. *Revista de Psicología del Deporte*, 7-8, 135-146.
- Boixadós, M. (1997). *Avaluació del clima motivacional i de les actituds de fairplay en futbolistes alevins i infantils i efectes de l'entrenament psicològic en llurs entrenadors*. Bellaterra: Tesi doctoral no publicada.
- Boixadós, M. i Cruz, J. (1998). Coaches' communication style with young football players. *Proceedings Youth Science Olympism International Forum* (pp. 307-311). Moscú. Sovietsky Sport.
- Boixadós, M. i Cruz, J. (1999). Intervención conductual en entrenadores de futbolistas alevines. Dins F.Guillén (Ed.) *La Psicología del Deporte al final del milenio* (pp.423-431). Las Palmas de Gran Canaria: Servicio de publicaciones de la Universidad de Las Palmas de Gran Canaria.
- Boixadós, M., Valiente, L.; Mimbrero, J.; Torregrosa, M., i Cruz, J. (1998). Papel de los agentes de socialización en deportistas en edad escolar. *Revista de Psicología del Deporte*, 14, 295-310.
- Cruz, J. (1994). Asesoramiento psicológico a entrenadores: experiencia en baloncesto de iniciación. *Apunts Educació Física i Esports*, 35, 5-14.
- Cruz, J.; Boixadós, M.; Torregrosa, M. i Mimbrero, J. (1996a). ¿Existe un deporte educativo?: papel de las competiciones deportivas en el proceso de socialización del niño. *Revista de Psicología del Deporte*, 9-10, 111-132.

Annexes

Annex 1: Escala de percepció dels comportaments dels altres pares

Edat _____ anys
 Gènere home dona
 Té fills o filles que practiquen esports? si no
 Vostè ha practicat esports? si no durant quants anys? _____
 Actualment, vostè practica esports? si no quin/quins? _____ quantes vegades al mes? _____
 Amb quina freqüència, vostè assisteix als partits? menys d'una vegada al mes una o dues vegades al mes cada setmana

A continuació li presentem unes qüestions relacionades amb el comportament de pares i mares davant la pràctica esportiva dels seus fills i filles.
 Ens interessa la seva opinió sobre el que creu vostè que fan, en general, els altres pares i mares.
 Les respostes són anònimes. Al tractar-se d'opinions no hi ha respostes correctes ni incorrectes.

Marqui, si us plau, amb una creu l'alternativa que millor reflecteixi la seva opinió.

Exemple:

creu que, en general, els altres pares ajuden els seus fills i filles a fer els deures escolars 1 2 4 5

CREU QUE, EN GENERAL, ELS ALTRES PARES I MARES...

	Mai	Quasi mai	De vegades	Quasi sempre	Sempre
...informen i assessoren els seus fills/filles en l'elecció de l'esport	1	2	3	4	5
...promouen que els seus fills/filles tinguin la darrera paraula en l'elecció de l'esport	1	2	3	4	5
...durant les competicions criden o insulten a l'àrbitre i als seus col·laboradors	1	2	3	4	5
...animen els jugadors del seu equip durant la competició	1	2	3	4	5
...coneixen les regles de l'esport	1	2	3	4	5
...respecten les decisions de l'àrbitre encara que siguin equivocades	1	2	3	4	5
...donen instruccions tècniques durant el partit als jugadors	1	2	3	4	5
...aplaudeixen les bones jugades de l'equip contrari independentment del resultat	1	2	3	4	5
...durant les competicions criden o insulten a l'entrenador i jugadors de l'equip rival	1	2	3	4	5
...durant el partit reaccionen criticant els errors del seu propi equip	1	2	3	4	5
...col·laboren en les tasques de suport i organització de l'equip i de l'escola o club	1	2	3	4	5
...ensenyen els seus fills/filles a tenir cura de les instal·lacions i del material esportiu	1	2	3	4	5
...procuren relacionar-se amb els pares dels equips rivals	1	2	3	4	5
...durant les competicions criden o insulten a l'entrenador i jugadors del seu propi equip	1	2	3	4	5
...valoren els avantatges i els inconvenients dels programes esportius en el desenvolupament físic i en la salut dels seus fills/filles	1	2	3	4	5
...mantenen bones relacions amb els afeccionats de l'equip contrari	1	2	3	4	5

Annex 2: Escala de percepció dels comportaments particulars

Si us plau, si no té fills o filles que practiquin esports actualment, passi a les preguntes finals

A continuació li presentem unes qüestions relacionades amb el comportament de pares i mares davant la pràctica esportiva dels seus fills i filles.

Ara, ens interessa **el que, en general, fa vostè.**

Les respostes són anònimes. Al tractar-se d'opinions no hi ha respostes correctes ni incorrectes.

Marqui, si us plau, amb una creu l'alternativa que millor reflecteixi la seva opinió.

Exemple: en general, vostè ajuda els seus fills i filles a fer els deures escolars

EN GENERAL, VOSTÈ...

	1	2	☒	4	5
	Mai	Quasi mai	De vegades	Quasi sempre	Sempre
...informa i assessora els seus fills/illes en l'elecció de l'esport	1	2	3	4	5
...promou que els seus fills/illes tinguin la darrera paraula en l'elecció de l'esport	1	2	3	4	5
...durant les competicions crida o insulta a l'àrbitre i als seus col·laboradors	1	2	3	4	5
...anima els jugadors del seu equip durant la competició	1	2	3	4	5
...coneix les regles de l'esport	1	2	3	4	5
...respecta les decisions de l'àrbitre encara que siguin equivocades	1	2	3	4	5
...dóna instruccions tècniques durant el partit als jugadors	1	2	3	4	5
...aplaudeix les bones jugades de l'equip contrari independentment del resultat	1	2	3	4	5
...durant les competicions crida o insulta a l'entrenador i jugadors de l'equip rival	1	2	3	4	5
...durant el partit reacciona criticant els errors del seu propi equip	1	2	3	4	5
...col·labora en les tasques de suport i organització de l'equip i/o de l'escola o club	1	2	3	4	5
...ensenya els seus fills/illes a tenir cura de les instal·lacions i material esportiu	1	2	3	4	5
...procura relacionar-se amb els pares dels equips rivals	1	2	3	4	5
...durant les competicions crida o insulta a l'entrenador i jugadors del seu propi equip	1	2	3	4	5
...valora els avantatges i els inconvenients dels programes esportius en el desenvolupament físic i en la salut dels seus fills/illes	1	2	3	4	5
...manté bones relacions amb els aficionats de l'equip contrari	1	2	3	4	5

Preguntes finals

1. Coneix la Campanya "Compta fins a tres" de l'Ajuntament de Barcelona? si no
2. Per quins mitjans s'ha assabentat d'aquesta Campanya? (marqui tants com calgui)
 cartell tríptic dossier web ràdio TV xerrades altres

**Si us plau asseguri's que ha contestat totes les preguntes
Gràcies per la seva col·laboració**